

KORONAVİRÜS SALGINININ ORGANİZASYON SÖZLEŞMELERİNE ETKİSİ HAKKINDA

- HUKUK BÜLTENİ -

BÜLTEN TARİHİ: 30/03/2020

Kişiler bir arada bulunmak, bir amaca yönelik eylemlerini hayata geçirmek, eğlenmek, bir törenin icrasını gerçekleştirmek, sair menfaatlerine ulaşmak adına organizasyonlar düzenlemekte, bu organizasyonlar için organizasyon sahipleri yer (salon, fuar alanı vb) tedarik edecek olan kişilerle veya bazen organizasyon şirketleri ile sözleşmeler imzalamaktadır. Düğün/nişan/kına organizasyonları, fuar organizasyonları, lansman organizasyonları, konferanslar, özel sair bir özel gün için düzenlenmesi planlanan organizasyonlarda özellikle organizasyon sahibi ile yer sahibi arasında imzalanan sözleşmelerde genel hatları ile taraflardan birinin para ödeme borcu altına girmesi ve diğer tarafın organizasyonun gerçekleştirilmesi planlanan yeri organizasyona uygun şekilde ve zamanında organizasyon sahibine temin/teslim borcu altına girmesi (ve organizasyon şirketlerinin tarafı bulunduğu sözleşmelerde şirketlerin üstlendiği sair borçlar) karşısında bu tür organizasyonlar için ‘Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmeler’in ve buna bağlı bir borç ilişkisinin söz konusu olduğu görülmektedir.

Dünyada ve ülkemizde yaşanan COVID-19 salgını nedeniyle birçok borç ilişkisi açısından gündeme gelen ve özellikle bu yazıda ele alacağımız organizasyonların iptali, ertelenmesi, bunların doğuracağı sonuçlar ve edimlere etkisi açısından öncelikle ‘mücbir sebep’ kavramını açıklamak gerekmektedir. Nitekim ülkemizin içinde bulunduğu durumda koronavirüs salgını, gerçekleştirilmesi planlanan birçok müessese açısından bir mücbir sebep ortamı yaratmıştır. Bu halde konumuz sınırları dahilinde öncelikle mücbir sebep kavramı ele alınacak, ardından mücbir sebebin bu dönemde özellikle en çok hukuki ihtilaf yaşattığı kesimlerden biri olan organizasyon sözleşmesi taraflarının da istifadelerine sunmak üzere “Koronavirüs Salgınının Organizasyon Sözleşmelerine Etkisi” konusu ele alınacaktır.

Öncelikle özet mahiyetinde konunun özü ifade edilecek, ardından ele alınan konunun sınırlarını aşmaksızın ilgili sözleşmeler ve mücbir sebebin bu sözleşmeler üzerindeki etkilerine değinilecektir.

ÖZET

Mücbir Sebep kavramı Türk Borçlar Kanunu'nda ("TBK") tanımlanmamış ve sonuçlarına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte TBK'da farklı sözleşme tipleri içerisinde mücbir sebep kavramına yer verildiği ve buna ilişkin birtakım sonuçların düzenlendiği, uygulamada ve içtihatlarda da mücbir sebebe hukuki sonuçlar bağlandığı görülmektedir. Günümüzde tüm dünyada ve ülkemizde görülen COVID-19 salgın hastalığının da taşıdığı özellikler karşısında mücbir sebep olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Organizasyon sahibi ile organizasyona elverişli alanı sözleşme hükümlerine uygun şekilde teslim etmeyi taahhüt eden karşı taraf arasında imzalanan sözleşmenin salgının ve oluşturacağı ortamın henüz öngörülemeyen bir dönemde kurulmuş olması halinde, ülkemizde mevcut durumda bulunan salgın nedeniyle oluşan mücbir sebep sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkmış olacağından 'sonradan meydana gelen imkansızlık hali' söz konusu olacaktır.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birinin borcu mücbir sebep ve dolayısıyla imkansızlık nedeniyle sona erdiği takdirde alacaklının da karşı edimi ifa etme yükümlülüğü sona erecektir. Dolayısı ile yer sahibi organizasyon için yer temin borcundan kurtulmakla beraber organizasyon sahibi de sözleşmede üzerinde anlaşılan bedeli yer sahibine verme borcundan kurtulmuş olur.

COVID-19 virüsü nedeniyle sonradan ortaya çıkan ifa imkansızlığı organizasyon sahibinin veya borçlu karşı tarafın kusurundan kaynaklanmadığı için aynen ifa borcu sona eren tarafların, mücbir sebeple organizasyonun iptali nedeniyle birbirlerine karşı tazminat ödeme yükümlülüğü de söz konusu olmayacaktır.

Bu halde organizasyon sahibinin sözleşmenin karşı tarafına ihtarname göndererek ifanın imkansızlaştığını ve bu nedenle edimlerin ifası gerçekleştirilemeyeceğinden sözleşme ile bağlı kalınmayacağını bildirmesi gerekecektir. Nitekim gerek sözleşmenin karşı tarafına bildirim yapıldığını ispat kolaylığı açısından gerekse karşı tarafın muhtemel zararlarını önlemek ve ileride bu sebeple doğabilecek tazminat sorumluluğunun önüne geçmek açısından karşı tarafa ihtarname gönderilmesi gerekli görülmektedir.

İfanın imkansızlaşması üzerine sözleşme taraflarının karşılıklı olarak borçlarından kurtulacak olmaları nedeniyle; organizasyon sahibince sözleşmenin karşı tarafına daha evvel ödeme yapılmışsa bu ödemeleri yer sahibi sebepsiz zenginleşme kuralları çerçevesinde iade etmekle yükümlüdür.

Yapılan ödemelerden bir kısmı henüz sözleşme kurulurken Bağlanma Parası (uygulamada kullanılan adı ile ‘Kapora’) adı altında karşı tarafa verilmiş ise bu ödemelerin de yine organizasyon sahibine iadesi gerekecektir. Nitekim salgın hastalık gibi sonraki kusursuz imkânsızlık halinde asıl borcun sona ermesi sebebiyle, buna bağlı fer’i (yan) hak olan bağlanma parası üzerindeki hak iddiası da sona erecektir.

Sözleşme taraflarından yer sahibinin sözleşmenin karşı tarafı olan organizasyon sahibinden sözleşmede belirlenen bedelin kalan kısmının ödenmesini talep etme hakkının da olmayacağını belirtmek gerekir. Nitekim sonuçlarını doğurmayacak bir sözleşmeden bahsedilmesi karşısında sözleşmeye bağlı bu talebin de hukuki dayanağı ortadan kalkmış olacaktır.

(Özet kısmının ardından konuyu daha ayrıntılı ele almak için aşağıda başlıklar halinde ilgili kavramlar, hükümler ve ilgili hukuki sonuçlar incelenmiştir.)

1. Mücbir Sebep Kavramı

Mücbir Sebep kavramı TBK’da tanımlanmamış ve sonuçlarına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiş ise de farklı sözleşme tipleri içerisinde mücbir sebep kavramına yer verildiği ve buna ilişkin birtakım sonuçların düzenlendiği, uygulamada ve içtihatlarda da mücbir sebebe hukuki sonuçlar bağlandığı görülmektedir. Ayrıca her ne kadar mücbir sebep kavramı TBK’da tanımlanmamış ve sonuçlarına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiş ise de; Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu (“KİSK”) m. 10 hükmünde mücbir sebep olarak nitelendirilebilecek hususlar örnek niteliğinde sayılarak benzer nitelikteki başkaca hallerin de idare tarafından mücbir sebep olarak nitelendirilebileceği belirtilmiştir. İlgili hükme göre: “a) Doğal afetler, b) Kanuni grev, c) **Genel salgın hastalık**, d) Kısmî veya genel seferberlik ilânı, e) Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller” mücbir sebep olarak nitelendirilmiştir. Türk Petrol Kanunu (“TPK”) m. 16 hükmünde de bazı haller örnek niteliğinde sayılmış, ancak sonrasında genel çerçevesi verilen başkaca benzeri hallerin de

mücbir sebep olarak değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. İlgili hükme göre: “a) Doğal afetler, b) Savaş hali, c) Kısmi veya genel seferberlik hali, **ç) Genel salgın hastalık**, d) Faaliyet ve yükümlülüklerin yerine getirilmesini engelleyen ve yükümlünün kendisi dışındaki nedenlerden kaynaklanan diğer benzeri haller” mücbir sebep niteliğindedir. Kanun maddesi incelendiğinde “d” bendinde esas itibarıyla bir mücbir sebep tanımı yapıldığı görülmektedir. Ancak bu tanımlama dahi tek başına mücbir sebebin tüm unsurlarını içeren bir tanım olmaktan uzaktır.

Bu halde ‘mücbir sebep kavramının ne olduğu, hangi durumlarda söz konusu olabileceği, içinde bulunduğumuz COVID-19 salgınının bir mücbir sebep yaratıp yaratmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken esaslı noktaların neler olduğu’ hususları tartışmaya açılacaktır. Bu hususta genel bir ifade ile belirtmek gerekir ki; kanunda herhangi bir şekilde tanımı verilmeyen mücbir sebep kavramı, doktrinde ve yargı kararlarında **“temel olarak borçlunun borcu ihlâl etmesine mutlak olarak kaçınılmaz şekilde sebep olan, yani öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan dışsal (haricî) bir olay”** olarak tanımlanmaktadır¹.

1.1. Mücbir Sebebin Şartları

Doktrin ve yargı kararlarında kabul görmüş tanımı da dikkate alındığında, bir borç ilişkisinde mücbir sebebin gündeme gelebilmesi için şu unsurların ‘bir arada’ bulunması gerekmektedir;

- Zorlayıcı Olay
- Dışsallık
- Kaçınılmazlık ve Öngörülmezlik
- Borcun İfasının İmkansızlaşması
- Mücbir Sebep ile Borcun İmkansızlaşması Arasında İliyet Bağı

1- Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2012, s. 557; S. Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, s. İstanbul 1993, s. 1002 vd. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, C. I, İstanbul 2012, s. 451; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 13.06.2018 T., 2015/1100 E. , 2018/1185 K. (Yargıtay Emsal Karar Veri Tabanı)

Mücbir sebebi oluşturan şartlar incelendiğinde görüleceği üzere bir mücbir sebepten bahsedebilmek için öncelikle borçlunun edimini ifa etmesini imkansız kılan zorlayıcı bir olayın mevcut olması gerekmektedir. Meydana gelen bu olay insan davranışları dışında gerçekleşen deprem, tsunami, sel, fırtına, volkanik faaliyetler ve benzeri doğa olayları ile gündeme gelebileceği gibi; savaş, iç savaş, isyan, genel grev gibi insan unsurunun ön planda olduğu olaylar şeklinde de gündeme gelebilecektir². Ayrıca Yargıtay kararlarında da ele alındığı üzere, bir borcun ifasına ilişkin husus bizzat kamu otoriteleri tarafından yasaklanmış ise bu halde de mücbir sebepten bahsedileceği kabul edilmektedir³.

Bir olayın mücbir sebep olarak nitelendirilebilmesi için bu olayın kişinin kendisinden ya da işletme veya faaliyet alanından kaynaklanmaması gerekmektedir. Söz konusu olayın objektif ve mutlak bir biçimde kaçınılmaz olması da gerekmekte olup, borçlu her türlü tedbiri almış olmasına ve gerekli tüm çabayı göstermiş olmasına rağmen olay meydana gelmiş olmalı veya tedbir almış olsaydı da bu sonucu değiştiremeyeceğinin kabulü gerekmektedir.

Kaçınılmaz nitelikteki bir olayın mücbir sebep olarak değerlendirilebilmesi için bu olayın aynı zamanda öngörülmez olması da gerekmektedir. Öngörülmezlik ile kastedilen esas itibarıyla olayın kendisinin öngörülmez olmasından ziyade sonuçlarının öngörülmez olmasıdır. Yargıtay kararlarında da ifade edildiği üzere, sözleşmenin yapıldığı sırada borçlu olayın doğuracağı sonuçları öngörebilecek durumda ise borcun ifa edilmemesi halinde mücbir sebebe dayanılması mümkün değildir⁴.

Mücbir sebebe dayanarak sözleşmeden dönmek ve mücbir sebeple sözleşmeden dönmeye bağlanan hukuki sonuçlardan yararlanabilmek için gerekli kriterlerden biri de borcun ifası imkansızlaşmalı (ve bu imkansızlık hali ile zorlayıcı sebep arasında illiyet bağı bulunmalı) artık taraflar için ifa imkanı ortadan kalkmış olmalıdır.

Günümüzde tüm dünyada ve ülkemizde görülen COVID-19 salgın hastalığının, bünyesinde taşıdığı özellikler karşısında mücbir sebep olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim gerek kanun koyucu KİSK ve TPK' da yer alan mücbir sebebe ilişkin düzenlemelerde 'genel salgın hastalık' halini açık şekilde mücbir sebep olarak düzenlemiş

2-Eren, a.g.e., s. 558.

3-YHGK, T. 07.12.1966, E. 1965/844, K. 1966/313

4-Y. 19. HD. T. 25.11.2015, E. 2014/20140, K. 2015/15565

gerek Yargıtay Hukuk Genel Kurulu salgın hastalık halini mücbir sebep olarak nitelendirmiştir⁵. Ayrıca mücbir sebebi oluşturan şartlar değerlendirildiğinde; ülkemizde yaşanan COVID-19 salgınının oluşturmuş olduğu ifaya elverişsiz ortamın sözleşme tarafları ile illiyet bağının bulunmaması, tarafların bu durumu önleyebilecek yetki ve kabiliyette olmasının kendilerinden beklenemeyecek olması, salgının ifayı her iki taraf için de imkansız hale getirmiş olması (gerek organizasyonun özelliklerine göre sağlıklı ortamın organizasyona elverişli olmaması ve gerekse kamu otoriteleri tarafından alınan yürütme kararları gereğince), gerek öngörülmezlik şartları açısından da COVID-19 salgınının organizasyonların gerçekleştirilememesi açısından bir mücbir sebep oluşturduğunu söylemek gerekecektir.

Bu halde; yazımızın konusunu oluşturan organizasyonların gerçekleştirilmesi üzerine tarafların akdeddikleri sözleşme sonrası bir dönemde ortaya çıkan COVID-19 salgını nedeniyle; sözleşme tarafları gerek salt şekilde salgın bir hastalığın mevcudiyeti sebebi ile gerekse organizasyon yapılacak olan günlerin yürütme organınca alınan tedbir kararları doğrultusunda organizasyonların yasaklandığı tarih aralığına tekabül etmesi halinde ilgili tedbir kararları sebebi ile -borcun ifasına ilişkin husus bizzat kamu otoriteleri tarafından yasaklanmış olacağından- mücbir sebebin varlığına dayanabileceklerdir. İşbu bilgi notunda ulaşılmak istenen asli amaç bu duruma bağlanacak olan hukuki sonuçlardır.

Burada değinmekte fayda var ki; salgın ortamına denk gelen organizasyon tarihi nedeniyle ihtilafa düşmüş olan sözleşme tarafları açısından somut olayda mücbir sebebin öngörülmezlik şartının sağlanmış olduğundan bahsedebilmek için, ilgili sözleşme taraflarının organizasyona ilişkin sözleşmeyi kurdukları tarih, mücbir sebebin net bir şekilde ortaya çıktığı ve böylece artık ifanın imkanının kalmadığının kesin şekilde kabul edildiği bir tarih olmamalıdır. Her ne kadar bu hususta net bir tarih belirtmek mümkün değil ise de kanaatimizce tarihi itibari ile salgın ortamına denk gelen organizasyon sözleşmesinin en azından “Organizasyonların Ertelenmesi” konulu 19.03.2020 tarihli 2020/3 s.lı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nin resmi gazetede yayımlanması tarihinden (20.03.2020) evvel imza altına alınmış olması gerekir. Aksi halde söz gelimi bu bilgi notunun yayım tarihi (30.03.2020) itibari ile imzalanmış bulunan ve iki gün sonrasında (01.04.2020) gerçekleştirilmesi istenen bir eğlence organizasyonuna ilişkin

---

5-YHGK, T. 27.06.2018, E. 2017/1190, K. 2018/1259

sözleşmede, organizasyon sahibinin organizasyonu COVID-19 salgını nedeni ile gerçekleştirilemeyeceğinden bahisle sonraki imkansızlık hükümleri ve mücbir sebebe bağlanan hukuki sonuçlara yönelmesi mümkün olmayacaktır. Kanaatimizce bu halde TBK m. 27 hükmü uygulama alanı bulmalıdır. Nitekim TBK m. 27/1'e göre "... *konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*" Bu hüküm, sözleşmeyle kararlaştırılan edimin yerine getirilmesinin o sözleşme kurulduğu sırada imkansız olması ihtimalini düzenlemektedir. "Başlangıçtaki imkansızlık" olarak adlandırılan TBK m. 27/1 anlamında imkansızlık, herkes için söz konusu (objektif) olan ve sürekli bir imkansızlıktır. TBK'nın, sözleşme serbestisinin sınırlarından biri olarak öngördüğü bu durumun sonucu, söz konusu sözleşmenin kesin hükümsüz olmasıdır.

İncelediğimiz konuyu daha iyi aydınlatabilmek adına mücbir sebebin 'ifanın imkansız olması' şartı için ayrıca bir başlık açmak gerekmiştir. Aşağıda irdelendiği üzere ifanın imkansızlaşmasının farklı türleri bulunmakta ve bu türler açısından ifa imkansızlığına bağlanan hukuki sonuçlar da birbirinden farklı olmaktadır.

1.1.1. Borcun İfasının İmkansızlaşması

Mücbir sebep sonucunda ortaya çıkan durum borçlanılan edimin ifasını **sürekli** bir biçimde imkansızlaştırabilir, bu ihtimalde ifaya engel teşkil eden durumun ortadan kalkması kural olarak mümkün değildir.

İfa imkansızlığının diğer bir türü olarak edimin ifası **geçici** olarak imkansızlaşmış olabilir. Örneğin olağanüstü bazı nedenlerle gümrüklerin kapatılması, toplu grev gibi hususlar veya salgın hastalık nedeniyle uygulanan bazı karantina tedbirleri geçici imkansızlığa verilebilecek örneklerdir. Bazı hallerde geçici imkansızlık hali öyle bir durum yaratır ki alacaklının edimi elde etmesi anlamını yitirebilir. Veya imkansızlık halinin ne zaman ortadan kalkacağına ilişkin belirsizlik alacaklının menfaatlerini önemli ölçüde etkileyebilecek nitelik taşıyabilir. Bu hallerde imkansızlığa bağlanan sonuçlar incelenirken ortada geçici bir imkansızlık söz konusu olsa da, sürekli imkansızlığa bağlanan sonuçların uygulanması gerekliliği gündeme gelebilecektir⁶. Örneğin uzun süredir devam eden Suriye iç savaşının ne zaman nihayete

---

6-Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, a.g.e., s. 909; Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. III, İstanbul 2017, s. 205*

ereceği belli değilken, bu halin mücbir sebep olarak uygulandığı bir sözleşmede sürekli imkansızlık haline bağlanan sonuçların uygulanması gündeme gelebilecektir. Bazı sözleşme türleri açısından ise, ifanın geçici imkansızlaşmış olmasına ve imkansızlık halinin yakın bir tarihte ortadan kalkması beklenmesine rağmen sözleşmede edimlerin ifası açısından kesin vade düzenlenmiş olması nedeniyle sürekli imkansızlık haline bağlanan sonuçların uygulanması gündeme gelebilecektir.

COVID-19 salgını ülkemizde yakın zamanda yayılmış, salgın önce in'de ardından özellikle Avrupa'da ve ardından hemen hemen tüm dünyada uzun süredir dünya gündemini meşgul etmiş, İtalya gibi ülkelerde uzun süredir vaka sayısını arttırarak yayılmaya devam etmiştir. Ülkemizde salgının ne zaman sona ereceği, vakaların ne zaman biteceği ve dolayısı ile bir fuarın, panelin, konferansın genel anlamda bir organizasyonun ne zaman sağlıklı ve sözleşme taraflarının menfaatlerine kavuşabilecekleri bir ortamda gerçekleştirilebileceği en azından bugün için netlik kazanmış değildir. Kanaatimizce, içinde bulunduğumuz ortamda yazımızın konusu olan sözleşmelere kanunun sürekli imkansızlık haline bağladığı sonuçların uygulanması gerekip gerekmediği hususu tartışmalı olmayı sürdürmektedir. Nitekim geçici nitelikte bir ifa imkansızlığına sebebiyet veren salgın hastalığın beklenenden çok uzun sürüp sürmeyeceği, sonuçlarının beklenen ile ne kadar uzaklık göstereceği tereddüt taşımaya devam etmektedir. Bu halde sürekli ifa imkansızlığına ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulup bulmayacağına ilişkin kesin nitelikte cümleler kurmak en azından bugün için doğru olmayacaktır. Ancak burada en azından şu hususu belirtmek gerekecektir; gerçekleştirmeyi planladığı organizasyonunu COVID-19 salgını nedeni ile gerçekleştiremeyen organizasyon sahibi açısından, mücbir sebebin ortadan kalkmasından ve dolayısıyla imkansızlık halinin sona ermesinden sonra edime olan menfaati ortadan kalkmış olacaksa, sürekli imkansızlık sonuçlarının gündeme gelmesi gerekecektir⁷.

Sürekli imkansızlık haline ve geçici imkansızlık haline bağlanan hukuki sonuçlar aşağıda yeri geldikçe konu sınırları dahilinde ele alınacaktır. Bu bağlamda doğuracakları hukuki sonuçların birbirinden farkları nedeniyle açıklanmaya çalışılan hukuki meseleler somut olayda sürekli imkansızlık halinin ve geçici imkansızlık halinin mevcudiyeti ihtimallerine ilişkin ayrı ayrı değerlendirilecektir.

7-Antalya, a.g.e., s. 207 vd.

2. COVID-19 Salgını Nedeni ile Organizasyona Elverişli Alanın Organizasyon Sahibinin Yararlanmasına Sunulamamasına Bağlı Hukuki Sonuçlar

2.1. Genel Olarak

Organizasyon sahibi ile organizasyona elverişli alanı sözleşmeye uygun şekilde teslim etmeyi taahhüt eden taraf arasında imzalanan sözleşmenin, salgının öngörülemediği bir tarihte kurulmuş olması durumunda, organizasyon gününün/günlerinin ifayı imkansız kılan bir tarihe denk gelmesi nedeniyle söz konusu olan mücbir sebep, sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkmış olduğundan ‘sonradan meydana gelen imkansızlık hali’ söz konusu olacaktır⁸ ki buradaki imkansızlık halinin sürekli imkansızlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirecek bir nitelikte olduğu kabul edilirse (organizasyon sahibinin daha sonraki bir tarihte bu organizasyonu gerçekleştirmesinde hukuki yararının kalmayacağı gibi bir kabulde) edimin aynen ifa yükümlülüğü ortadan kalkacaktır⁹.

COVID-19 virüsünün ülkede yayılması nedeniyle sonradan ortaya çıkan ifa imkansızlığı organizasyon sahibinin veya borçlu karşı tarafın kusurundan kaynaklanmadığı için, aynen ifa borcu sona eren organizasyon sahibi ve borçlu tazminat ödeme yükümlülüğü altında da olmayacaktır¹⁰. Borçlu eğer sözleşme ile özel olarak üstlenmemiş ise, imkansızlaşan edim yerine eline geçen ikame değeri de karşı tarafa vermek zorunda değildir¹¹.

Organizasyon için bir yerin kiralanması sözleşmesi karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerdendir. Organizasyon sahibi yer sahibine kiralama bedelini ödemekle ve yer sahibi de organizasyona elverişli şekilde alanı hazır etmekle ve sunmakla karşı tarafa karşı borçludur. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan birinin borcu mücbir sebep ve dolayısıyla imkansızlık nedeniyle sona erdiği takdirde, alacaklının da karşı edimi ifa etme yükümlülüğü sona erer. ***Dolayısı ile yer sahibi organizasyon için yer temini borcundan kurtulmakla beraber organizasyon sahibi de sözleşmede üzerinde anlaşılan edimi gerçekleştirme (uygulamada ekseriyetle organizasyon sahibinin belli bir bedel ödeyeceği kararlaştırılır) borcundan kurtulmuş olur.***

8-Eren, a.g.e., s. 1300-1301.

9-Antalya, a.g.e, s. 366.

10-Eren, a.g.e., s. 1303.

11-Eren, a.g.e., s. 1304-1305.

2.2. Borcun ifasının Artık Mümkün Olmaması Haline Bağlanan Hukuki Sonuçlar (Sürekli İfa İmkansızlığı Hali)

Yukarıda da belirtildiği üzere salgın hastalık hali geçici ifa imkansızlığı olarak kabul görse de bazı durumlarda salgın hastalık nedeni ile edimlerinin ifası engellenen sözleşmeler hakkında sürekli ifa imkansızlığı hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Nitekim organizasyon sahibinin organizasyonu salgının ortadan kalkmasından sonraki bir tarihte gerçekleştirmesinde artık o organizasyondan beklediği menfaati kaybedecek olması sürekli ifa imkansızlığı hükümlerinin uygulanmasını gerektirecek hallerden biridir. Yine organizasyon sözleşmesinde kesin vadenin bulunması artık o organizasyon için sözleşmede belirlenen gün itibari ile ifanın imkansız olduğunun kabulünü gerektirecektir. Nitekim kesin vadeli işlem, ifanın belirli bir anda ya da belirli bir ana kadar gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu işlemdir. Kesin vadeli işlemler mutlak kesin vadeli işlem ve nispi kesin vadeli işlem olmak üzere iki farklı biçimde ortaya çıkabilir. Mutlak kesin vadeli işlemlerde, ifa zamanı edimin bir unsuru halinde getirilmiş olduğundan gecikmiş ifa ifa sayılmaz. İfa zamanının geçirilmesi, edimin imknsızlaşmasına yol aar¹².

İfanın sürekli imkansızlaştığının kabulü halinde TBK m. 136-137 hükümleri uygulanma alanı bulacaktır. “Kısmi ifa imkansızlığı” başlığında düzenlenmiş bulunan TBK m. 137 hükümlerinin içinde bulunduğumuz mücbir sebep ortamında organizasyonlar açısından uygulanma imkanının pek mümkün görünmemesi nedeniyle ilgili hükme bu yazıda değinilmemiştir. Nitekim ele alınan yazıda söz konusu edilen organizasyonlar tamamı itibariyle gerçekleştirilemez vaziyette bulunmaktadır.

TBK m. 136 gereğince; borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imknsızlaşırsa borç sona erer. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybetmiş olacağından, ***mücbir sebep halinde organizasyon sahibi taraf bir bedel ödeme yükümlülüğünden ve yer sahibi yeri teslim borçlarından karşılıklı olarak kurtulmuş olacaklardır.***

12-Gazi ni. Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, Sa.1-2, Y.2007 Dr.A.Dilşad KESKİN s. 209.

2.3. Borcun İfasının Geçici Olarak İmkansızlaşması Haline Bağlanan Hukuki Sonuçlar

Yukarıda bahsedilen istisnai haller oluşmadığı müddetçe (misal organizasyon sahibinin organizasyonu daha sonraki -salgın halinin ortadan kalkmasından sonraki- bir tarihte gerçekleştirecek olmasında bir menfaati kalmayacak olması hali gibi istisnai durumlar söz konusu olmadığı müddetçe) COVID-19 virüsü nedeni ile içinde bulunduğumuz durumun kanaatimizce ifayı geçici süre ile imkansızlaştırdığının kabulü gerekecektir. Bu halde borçlu kural olarak halen borcunu ifa etmekle yükümlü olup temerrüt hali gündeme gelecektir. Bu durumda TBK m. 123 vd. hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Böyle bir durumda organizasyon için yer kiralanması gibi karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde TBK m. 123 vd. hükümleri uyarınca seçimlik haklar söz konusu olacaktır. Şöyle ki;

- ***İfanın gerçekleşmesini istemeye devam eden taraf temerrüde düşen tarafa borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir.*** Bu halde temerrüde düşen borçlu -kendisine süre tanınan taraf- verilen süre içinde borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum (TBK m. 124) söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahip olur. Ancak burada mücbir sebep halinin oluşmasında kusuru bulunmayan taraflardan tazminat istenemeyeceği unutulmamalıdır. Nitekim hukukumuzda tazminat sorumluluğun doğması için aranan şartlardan biri de “kusurun varlığı”dır. Yukarıdaki açıklamalar ışığında mücbir sebebin şartlarından biri de “dışsallık”tır. Tarafların etkisi ve dolayısı ile bir kusuru olmaksızın ortaya çıkan bu öngörülemez hal nedeni ile tazminat sorumluluğu taraflardan herhangi biri için doğmayacaktır. Bu nedenle yazımızın konusu olan organizasyon sözleşmesinin ***taraflarca devam etmesi arzulanıyor ise bu halde taraflar edimlerin ifası için beklemek durumunda kalacak ancak bu beklemeye taraflardan hiçbiri kendi kusuru ile sebebiyet vermediğinden bir taraf diğerinden gecikme tazminatı isteyemeyecektir. Bu şekilde ertelenen organizasyonlarda imkansızlık halinin ortadan kalkmasından sonra ifada kendi kusuru ile temerrüde düşen taraf için ise bu kez tazminat sorumluluğu doğacaktır.***
- Alacaklı borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir ***veya sözleşmeden dönebilir. Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa***

yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler.

Ancak burada da yine COVID-19 salgını nedeni ile organizasyonun iptali halinde yer sahibinin kusurundan bahsedilemeyeceğinden organizasyon sahibi taraf yer sahibi taraftan sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararların giderilmesini isteyemeyecektir.

Özetle; geçici ifa imkansızlığı halinde alacaklı halen borçludan edimin ifasını talep edebilecektir ancak ifa talebi imkansızlık halinin ortadan kalkacağı ana kadar ertelenecektir. Hal böyle olmakla birlikte geçici imkansızlık halinde alacaklı imkansızlık halinin bitmesini beklemekle yükümlü olmayıp, dilediği takdirde TBK m. 123 vd. hükümlerine dayanarak karşılıklı tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde temerrüde bağlı haklarını kullanabilir. *Bu halde alacaklı dilediği takdirde şartlarına uygun davranarak sözleşmeden dönme hakkını kullandığı takdirde taraflar karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar.*

3. Organizasyon Sahibi Yer Sahibi Olan Karşı Tarafa Bir Kısım Ödeme Yapmış Ancak Mücbir Sebep Daha Sonra Ortaya Çıkmış İse Bu Durumda Önceki Edimlerin Akıbeti Ne Olacaktır?

3.1. Giriş

Organizasyon sahipleri içinde bulunduğumuz vaziyet sebebiyle organizasyonlarının iptalini talep etseler de pratikte en çok karşılaşılan sorun daha evvel yer sahibine tek seferde veya dönem dönem yapılan ödemeleri geri alma haklarının olup olmadığı konusunda olmaktadır.

Burada açıkça karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme vardır ve tarafların birbirlerine olan borçları mücbir sebebe dayalı olarak karşılıklı sona erecektir. Bu durumu da yine iki ihtimal dahilinde ele alarak incelemek gerekecektir.

3.2. Sürekli İfa İmkansızlığı Hükümleri Çerçevesinde Önceki Edimlerin Akıbeti

İçinde bulunduğumuz salgın nedeniyle sonraki tarihli edimin (sonraki tarihli bir konferansın, konserin, fuarın vb) organizasyon sahibinin menfaatleri ile çatışması halinde (Misal “Korona Virüsünden Korunmanın Yolları” konulu bir konferansı 30 Mart’ta gerçekleştirmeyi planlayan ve bu yönde konferans salonu ile şubat ayında bir sözleşme imzalamış olan organizasyon sahibi tıp doktorunun daha sonra organizasyonunu sözleşmede belirtilen tarihte

gerçekleştiremeyecek olduğunu öğrenmesi üzerine salon sahibi ile gerçekleştirdiği görüşme neticesinde salon sahibinin kendisine ‘konferans salonunu ancak salgın ortamının ülkeden tamamen kalkmasının ardından teslim edebileceğini daha evvelki bir tarihte salonu kendisine teslim edemeyeceğini’ bildirmesi karşısında organizasyon sahibinin ilgili konferanstan beklediği menfaate ulaşamayacağı açıktır) sürekli imkansızlık hükümlerince taraflar karşılıklı olarak borçlarından kurtulacaktır. Bu halde borçlu yer sahibi karşı taraftan bir edim almışsa bu edimi TBK m. 136 hükmü uyarınca **sebepsiz zenginleşme kuralları çerçevesinde iade etmekle yükümlüdür**. Aksi halde yer sahibi sebepsiz zenginleşmiş olacak ve hukukun sebepsiz zenginleşmeye bağladığı sonuçlar ile karşılaşacaktır. Ayrıca yer sahibinin organizasyon sahibinden sözleşmede belirlenen bedelin kalan kısmın ödenmesini talep etme hakkı da olmayacaktır.

3.3. Geçici İfa İmkansızlığı Hükümleri Çerçevesinde Önceki Edimlerin Akıbeti

Eğer geçici ifa imkansızlığına dayalı olarak organizasyon sahibi seçimlik hakkını kullanmak suretiyle sözleşmeden dönmüş ise bu halde de yine yer sahibi karşı taraftan bir edim almışsa bu edimi TBK m. 125/3 hükmü uyarınca **iade etmekle yükümlüdür**.

Görüleceği üzere her iki halde de mücbir sebebin varlığı, organizasyon sahibinin iradesini seçimlik haklar uyarınca organizasyonun gerçekleştirilmesi yönünde kullanmadığı sürece, daha evvelki tarihli ödemelerin organizasyon sahibine **iadesini** gerektirecektir.

4. Organizasyon Sahibi Tarafından Sözleşme Kurulurken Verilmiş Olan Kaporanın İadesi de İstenebilir mi ?

Her ne kadar üst başlıklarda mücbir sebep doğmasından evvel yapılan ödemelerin geri istenebileceğine ilişkin açıklamalarda bulunulmuş ise de TBK’ nın ‘Bağlanma Parası’ başlığında düzenlemiş olduğu ve uygulamadaki adı ile ‘Kapora’ niteliğinde verilmiş olan paranın her halde geri istenemeyeceği, sözleşmeden bir sebeple dönüldüğü takdirde uygulamadaki nitelendirme ile ‘Kaporanın yanacağı’ yaygın bir düşüncedir. Ancak bu şekilde genel bir ifade somut olayın özelliklerini göz ardı ettiğinden bir yanılgı içindedir. Nitekim bağlanma parasının mevcut durum ne olursa olsun geri istenemeyeceğini düşünmek veya bağlanma parasını alan tarafın koşullar ne şekilde gelişmiş olursa olsun bu bedeli hapsedme hakkına sahip olduğunu düşünmek açıkça hukuki dayanaktan yoksundur. Bu konuyu daha iyi

açıklayabilmek adına öncelikle bağlanma parasının ve benzer bir kurum olan cayma parasının neler olduğuna, ne gibi benzerlik ve farklara haiz olduklarına kısaca değinmek gerekecektir.

4.1. Bağlanma Parası Nedir ?

TBK m. 177’de Bağlanma Parası şu şekilde düzenlenmiştir:

“Sözleşme yapılırken bir kimsenin vermiş olduğu bir miktar para, cayma parası olarak değil sözleşmenin yapıldığına kanıt olarak verilmiş sayılır.

Aksine sözleşme veya yerel âdet olmadıkça, bağlanma parası esas alacaktan düşülür.”

Bağlanma parası sözleşme görüşmelerinin bittiği ve sözleşmenin kurulduğuna kanıt olarak, bir tarafın diğer tarafa sözleşme kurulurken verdiği bir miktar paradır. Bağlanma Parasının veya diğer adıyla Pey Akçesinin (veya uygulamada kullanılan adı ile “Kapora”) iki amaca hizmet ettiği görülmektedir. Birincisi, sözleşmenin yapıldığına kanıt oluşturmak amacı, diğeri de kısmi ifa amacıdır.

Bağlanma parasının kısmi ifa amacına örnek teşkil etmesi açısından; Organizasyon sahibi ile salon/meکان/yer sahibi arasında imzalanan sözleşmede misalen salonun 1 gecelik kiralanmasının karşılığı olarak organizasyon sahibinin toplamda 5.000 TL ödeyeceği kararlaştırılmış olsun. Sözleşme yapılırken organizasyon sahibi salon sahibine 500 TL vermiş, daha sonra dönem dönem yapılan ödemelerle toplamda 1.500 TL daha ödeme yapılmış, toplamda 2.000 TL’lik ödeme tamamlanmış olsun. Ancak içinde bulunduğumuz salgın hastalık nedeniyle mücbir sebebe dayanarak sözleşmeden dönme hakkını kullanmak durumunda kalan organizasyon sahibi daha evvel yaptığı ödemeleri salon sahibinden iade etmesini talep etmekte olsun. Bu halde sözleşme başında ödenmiş olan 500 TL dışındaki kalan diğer ödemelerin (1.500 TL) iadesinin sebepsiz zenginleşme hükümlerince yapılması gerektiğini üst başlıklarda belirttik. Tartışma konumuz 500 TL miktarlı ilk ödemenin iadesinin istenebilir istenemeyeceği hususudur. Öncelikle işbu ödemenin hukuki mahiyetini belirlemek gerekecektir. Belirtmek gerekir ki sözleşme başında yapılan ödeme asıl alacaktan düşmek üzere yapılmış ise bu ödeme bağlanma parası niteliğindedir. Yani organizasyon sahibi bu 500 TL miktarlı ödemeyi yaptıktan sonra toplam asıl alacak miktarı olan 5.000 TL’den 500 TL düşülecek ise -kalan toplam bedelin 4.500 TL olduğu taraf iradelerinden anlaşılıyorsa- burada kısmi ifa vardır ve kısmi ifa amaçlı bir bağlanma parası verildiğinden

söz etmek gerekecektir. Kaldı ki TBK m. 176/1'de “Sözleşme yapılırken bir kimsenin vermiş olduğu bir miktar para, cayma parası olarak değil sözleşmenin yapıldığına kanıt olarak verilmiş sayılır.” denilmekle sözleşme başında verilen paranın bağlanma parası olarak kabul edilmesi yönünde bir adi karine ortaya koyulmuştur. Bu nedenle vermiş olduğumuz örnekte salon sahibinin verilen paranın bağlanma parası olmadığını cayma parası (cayma parasının hukuki mahiyeti aşağıda ele alınmıştır) olduğunu iddia etmesi karşısında bunu ispat külfeti kendisi üzerinde olacaktır.

Uygulamadaki adı ile kaporanın bu şekilde tespitinden sonra sözleşmenin geçersiz olması halinde bu paranın akıbetini tartışma konusu yapmak gerekecektir. Bir alt başlıkta bu husus değerlendirilmiştir.

4.1.1. COVID-19 Salgını Nedeni ile Karşılıklı Borçların Sona Ermesi Halinde Bağlanma Parasının Akıbeti

Bu durumda, bağlanma parası olarak parayı alan kişinin **aldığı parayı sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre (TBK m. 77-82) iade etmesi gerekecektir. Çünkü bağlanma parası tahakkuk etmeyen bir sebep dolayısıyla verilmiş olacaktır**¹³. Ayrıca bağlanma parası da,

---

13-von Tuhr/Escher, s. 287; Bucher, s. 517; Gottwald, MünchK, s. 2161, kn. 9; Lindacher, BGB, s. 1666, § 337, kn. 2; Ehrat, BSK, s. 875, kn. 7; Bernhard, s. 637, kn. 1819; Berki, Osman Fazıl: “Pey Akçesi, Rücu Tazminatı ve Cezai Şart (Mukavele Cezası) Etrafında Tetkikler”, İstanbul Barosu Mecmuası, Sayı: 5, Yıl: XVII, Mayıs 1943, s. 279; Feyzioğlu, (Borçlar), s. 376; von Tuhr, Andreas: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, (Çev. Cevat Edege), Cilt. 1-2, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Olgaç Matbaası, Ankara 1983, s. 774; Tunçomağ, (Borçlar Hukuku), s. 896; Düzceer, s. 349; Tandoğan, s. 35; Reisoğlu, s. 454; Özmen, Etem Saba: “Nişanın Bozulmasında Cayma Akçası ve Cezai Şart (M.K 83. Madde Değişikliği)”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 1995, S: 4, s. 547; Staffebach, OR Kommentar, s. 372, kn. 6; Pietruszak, KurzK. OR, s. 632, kn. 7; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 160; Ayan, Mehmet: Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Güncelleştirilmiş 9. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya 2015, s. 78; Franko, s. 253, 259-260; Erdem, s. 669; Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Kadir Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s. 361. Oğuzman ve Öz, sebepsiz zenginleşmenin yanında, “özel bir iade borcunun ifası talebiyle” de bağlanma parasının iadesinin istenebileceğini ifade etmiştir. Bkz. Oğuzman/Öz, s. 540. Aynı görüşte bkz. Öktem Çevik, Seda: “Ceza Koşulu-Bağlanma Parası-Cayma Parası”, Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları III, 26-27 Mayıs 2012, Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsü, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2014, s. 112. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp da, sözleşmeden dönme halinde taraflar arasındaki sözleşmeden doğan bir iade borcu bulunacağı, hükümsüzlük durumlarında duruma göre, istihkak veya sebepsiz zenginleşme taleplerine dayanan bir iade borcunun bulunacağını

ceza koşulu gibi fer'i (yan) bir haktır ve bağlı olduğu asıl sözleşme geçerli değilse, yan hak olan bağlanma parası da geçerli olmayacaktır¹⁴. Hatta o kadar ki; sözleşmenin tarafların anlaşması ile ortadan kaldırıldığı durumlarda da, bağlanma parasını veren taraf, vermiş olduğu paranın iadesini isteyebilir¹⁵. **Yazımızın konusu olan COVID-19 virüs salgını gibi borçlunun sorumlu olmadığı haller sebebiyle borcun imkânsızlaşması halinde bağlanma parasının iadesi gerekecektir (TBK m. 136/1). Çünkü salgın hastalık gibi sonraki kusursuz imkânsızlık halinde asıl borcun sona ermesi sebebiyle, buna bağlı fer'i (yan) hak olan bağlanma parasını isteme hakkı da sona erecektir.**

4.2. Cayma Parası Nedir ?

TBK m. 178'de Cayma Parası şu şekilde düzenlenmiştir:

---

söylemiştir. Bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 340. Burcu Yağcıoğlu Bağlanma Parası, Cayma Parası, Bunların Ceza Koşuluyla Benzerlikleri s.1220-1221. 14-Pietruszak, Kurzk. OR, s. 632, kn. 7; Özmen, E.S., s. 547. Aynı yönde Yargıtay Kararı için bkz. YHGK, T. 20.5.1964, E. 1963/751, K. 1964/388, "Pey akçesi de, ceza şartı gibi borcu kuvvetlendirmeye yarayan fer'i bir şart olup, esas akit geçerli olmazsa, fer'i şart dahi geçerli olmaz. Geçerli olmayan bir akit dolayısıyla ödenmiş bulunan pey akçesinin geri verilmesi, sebepsiz mal edinmeye ilişkin hükümler gereğince istenebilir. Geçerli olmayan taşınmaz mal vaadi senedinde paranın ödenmiş şekli için konulan ve satıcının, alıcıyı, malı almaya zorlayıcı nitelik taşıyan şart, ister cezai şart, ister pey akçesi olsun fer'i taahhüt niteliğindedir ve hükümsüz bir akte dayanması sebebiyle hükümsüzdür...", (www.kazanci.com, Kazancı İBB, E.T.: 19.11.2016); "...taşınmaz satışına ilişkin taraflar arasında yapılan sözleşmenin resmi şekilde yapılmamış olması nedeniyle hükümsüz olup, akdi yapanlardan biri tarafından diğerine ödenenin pey akçesi veya cayma akçesinin ceza şartı gibi borcu kuvvetlendirmeye yarayan fer'i şart olup, esas akit geçerli olmazsa fer'i şartın da geçerli olmayacağı, geçerli olmayan akit dolayısıyla ödenmiş bulunan pey akçesinin veya cayma akçesinin geri verilmesinin sebepsiz mal edinmeye ilişkin hükümler gereğince istenebileceği gerekçeleriyle davanın kabulüne karar verilmesi isabetli bulunmuştur...", Yargıtay 19. HD., T. 17.12.2015, E. 2015/1769, K. 2015/17176, (www.kazanci.com, Kazancı İBB, E.T.: 1.12.2016); Aynı yöndeki başka bir karar için bkz. Yargıtay 3. HD., T. 6.6.2016, E. 2016/6855, K. 2016/8991, (www.kazanci.com, Kazancı İBB, E.T.: 1.12.2016). Burcu Yağcıoğlu Bağlanma Parası, Cayma Parası, Bunların Ceza Koşuluyla Benzerlikleri s.122.

15-Oser/Schönenberger, s. 698, kn. 4; von Tuhr/Escher, s. 287-288; Ehrat, BSK, s. 875, kn. 7; von Tuhr, (Çev. Cevat Edege), s. 774; Staffebach, OR Kommentar, s. 372, kn. 6; Tandoğan, s. 35; Eren, s. 1216; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 160; Öktem Çevik, s. 112. Burcu Yağcıoğlu Bağlanma Parası, Cayma Parası, Bunların Ceza Koşuluyla Benzerlikleri s.1222.

“Cayma parası kararlaştırılmışsa, taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır; bu durumda parayı vermiş olan cayarsa verdiği bırakır; almış olan cayarsa aldığı iki katını geri verir.”

Uygulamada “pişmanlık akçesi, dönme tazminatı, cayma parası, cayma tazminatı” gibi terimler de aynı anlamında kullanılmakta olan cayma parası; sözleşmenin yapılması sırasında taraflardan biri tarafından diğerine verilen bir miktar paradır ve tarafların aralarındaki açık ya da örtülü anlaşmaya göre parayı veren verdiği parayı karşı tarafta bırakması karşılığında sözleşmeden cayma yetkisine, parayı alan taraf da aldığı iki katını vererek sözleşmeden cayma yetkisine sahip olacaktır. Görüldüğü üzere, cayma parası taraflardan her ikisine de sözleşmeden cayma hakkı vermektedir. Tarafların, aralarındaki sözleşme ile kararlaştırdıkları bu para sayesinde bir neden belirtmeksizin sözleşmeden cayabilecekleri anlaşılmaktadır. Bu noktada cayma parasının taraflara seçimlik bir yetki verdiği görülmektedir. Bu seçimlik yetki şu şekildedir: Taraflar isterlerse sözleşmeyi ifa ederler isterlerse cayma parasını ödeyerek sözleşmeden cayabilirler. **Sözleşmenin taraflarından biri, bir miktar parayı sözleşmeden caymasının yaptırımı olarak vermişse, daha sonra sözleşmeden döndüğü takdirde bu miktarı geri isteyemez.** Cayma parasını alan taraf da, aynı şekilde sözleşmeden cayacak olursa kendisine verilen miktarın iki katı tutarında ödeme yapmak zorunda kalacaktır. Cayma parasına bağlanan bu hukuki sonucun istisnası alt başlıkta incelenecektir.

4.2.1. COVID-19 Salgını Nedeni ile Karşılıklı Borçların Sona Ermesi Halinde Cayma Parasının Akıbeti

Bir üst paragrafta cayma parasını ele alırken her ne kadar cayma parasının temel özelliği olarak sözleşmeden dönme imkanı tanınmasının sonucu olarak bu parayı veren taraf açısından sözleşmeden dönülmesi halinde geri istenemeyeceğini belirttik ise de; sözleşmeden döndüğü için cayma parasının istenememesi için **sözleşmenin geçerli olması** gerekmektedir. Çünkü cayma parası da, bağlanma parası gibi bir fer’i (yan) borçtur. Bu sebeple, **sözleşme herhangi bir nedenle geçersiz ise, artık cayma parasından da söz edilemeyecektir. Sözleşme geçersiz olmasına rağmen, cayma parasının verilmesi durumunda, alınmış cayma parasının sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade edilmesi gerekmektedir. Yazımızın konusu olan COVID-19 virüs salgını gibi borçlunun sorumlu olmadığı haller sebebiyle borcun imkânsızlaşması halinde de, cayma parası, imkânsızlaşan**

edimin yerini almaz. Edimin imkânsızlaşması halinde, cayma parası talep edilemeyecek, verilmiş olan cayma parasının iadesi gerekecektir (TBK m. 136/1). Çünkü salgın hastalık gibi sonraki kusursuz imkânsızlık halinde asıl borcun sona ermesi sebebiyle, buna bağlı fer'i (yan) hak olan cayma parasını isteme hakkı da sona erecektir.

Cayma parasına ilişkin organizasyon sahipleri lehine bir düzenleme de şudur ki; cayma parası verildikten sonra taraflardan biri için kanunda düzenlenmiş bir sözleşmeden dönme hakkı doğarsa ve bu hakka dayanılarak sözleşmeden dönülürse, artık TBK'nın 178'inci maddesi uygulanmayacaktır¹⁶. Bu durumda cayma parasını veren kişi cayma parasının iadesini isteyebilir. Cayma parasını alan kişi de, aldığı iki katı tutarını değil, aldığı iade edecektir. Örneğin, cayma parası verildikten sonra borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlere göre sözleşmeden dönülmesi hali böyledir¹⁷. Yargıtay da, taraflardan biri için kanunda düzenlenmiş bir sözleşmeden dönme hakkının doğması ve bu hakka dayanılarak sözleşmeden dönülmesi durumunda, artık TBK'nın 178'inci maddesinin uygulanmayacağı sonucunu "Sözleşmeyi fesheden tarafın fesihle haklı olması halinde cayma parasının ödenmeyeceği" yönündeki kararıyla teyit etmiştir¹⁸.

16-Bucher, s. 517; Ehrat, BSK, s. 874 kn. 2, kn. 12; Krauskopf, Präjudizienbuch OR, s. 443, kn. 2. Burcu Yağcıoğlu Bağlanma Parası, Cayma Parası, Bunların Ceza Koşuluyla Benzerlikleri s.1241.

17-Bucher, s. 517; Becker, Kommentar, s. 739, kn. 9; Ehrat, BSK, s. 874, kn. 2; Tandoğan, s. 36; Oğuzman/Öz, s. 542; Erdem, s. 673. Burcu Yağcıoğlu Bağlanma Parası, Cayma Parası, Bunların Ceza Koşuluyla Benzerlikleri s.1241.

18- "...yanlar arasında imzalanan sözleşmenin 47. maddesinde kararlaştırılan ve davaya konu edilen 10.000,00 TL bir cayma cezasıdır. Sözleşmeyi tek taraflı olarak fesheden iş sahibi kooperatifin bu cezadan sorumlu tutulamaması için fesihde haklı olması gerekir. Ne var ki yerel mahkemece bu yönde bir araştırmaya girilmemiştir. Bu sebeple mahkemece, davaya konu paranın bir cayma cezası olarak kabul edilerek, sözleşmeyi tek taraflı olarak fesheden iş sahibi kooperatifin fesihle haklı olup olmadığı araştırılıp davacı yüklenicinin cayma cezasını isteyip isteyemeyeceği belirlenerek sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekirken anılan gerekçelerle davanın reddi doğru olmamış kararın bu sebeplerle bozulması gerekmektedir..."", Yargıtay 15. HD., T. 22.1.2015, E. 2014/ 6685/, K. 2015/335, (www.kazanci.com, Kazancı İBB, E.T.: 1.12.2016). İsviçre Federal Mahkemesi de, **ancak kanundan kaynaklı dönme (cayma) hakkının olmadığı durumlarda, cayma parası anlaşması sayesinde sözleşmeden dönülebileceğini; sözleşmeden serbestçe cayılablmesinin cayma parası anlaşmasının bir özelliği olduğunu ifade etmiştir. Bkz. BGE, 84 II 155, (Altherr/Brem/Bühlmann, s. 173, kn. 2).**

Nihayet; görüleceği üzere sözleşme başında verilmiş olan para kural olarak bağlanma parasıdır ve açıklandığı üzere ‘mücbir sebeple organizasyonun iptali’ halinde bağlanma parasının iadesi gerekmektedir. Sözleşme kurulurken karşı tarafa verilmiş olan bir miktar paranın bağlanma parası olduğu kural olarak kabul ediliyor ise de yer sahibinin bu paranın cayma parası niteliğinde olduğunu iddia ve ispat etmesi halinde dahi mücbir sebebin varlığı halinde cayma parası da yine sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade edilmelidir.

5. Sözleşmede Edimlerin İadesini Engellemeye Yönelik Hüküm Bulunması Hali

İçinde bulunduğumuz COVID-19 salgını nedeniyle organizasyon sahipleri ekseriyetle mücbir sebebe dayanarak organizasyonlarını iptal etmektedirler. Bu halde kişiler gerek ifa ettikleri edimlerin iadesini talep edecek gerekse henüz ifası gerçekleştirilmemiş edimlerin de ifasını artık gerçekleştirmek istemeyeceklerdir. Ancak organizasyonun iptalini isteyen organizasyon sahipleri ellerinde bulunan sözleşmeleri incelediklerinde sözleşmedeki maddeler nedeni ile genel olarak bir hak sahibi olmadıkları kanısına varmakta bu nedenle de özellikle önceki ödemelerini talep etmekten geri durmaktadırlar. Hatta sözleşme şartlarında kalan ödemeleri de yapmaları gerektiği taraflarca imza altına alınmış olabilmektedir. Bu nedenle sözleşmelere ilişkin de konumuz sınırları dahilinde açıklama yapmak gerekmiştir.

Öncelikle önemle belirtmek gerekir ki ‘Sözleşmeler Hukuku’ kendi başına geniş yelpazeye sahip bir alan olması nedeni ile sözleşmelerden doğan ihtilafların çözümü için bir hukuk bürosu ile iletişime geçmenizi tavsiye ederiz. Nitekim yukarıda yapılan açıklamalar kanun maddeleri ile desteklenmiş olmakla birlikte görüleceği üzere birçok meselede kanun koyucu sözleşmede tarafların ortaya koydukları iradeleri istisna tutmuştur. Zira hukukumuzun temel ilkelerinden biri olan “Sözleşme Serbestisi” ilkesi gereği taraflar kanunun belirlediği sınırlar dahilinde sözleşmelerini serbestçe düzenleyebileceklerdir.

Konumuza ilişkin olarak sözleşmelerde bulunan hükümlerin önemine binaen;

- TBK m. 136/2: “Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri

---

Burcu Yağcıoğlu Bağlanma Parası, Cayma Parası, Bunların Ceza Koşuluyla Benzerlikleri s.1241.

uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya *sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır.*”

- TBK m. 177/2: *“Aksine sözleşme veya yerel âdet olmadıkça, bağlanma parası esas alacaktan düşülür.”*
- COVID-19 virüsünün ülkeye yayılması ve bu nedenle oluşan sağlıksız ortam nedeniyle sonradan ortaya çıkan ifa imkansızlığı organizasyon sahibinin veya borçlu karşı tarafın kusurundan kaynaklanmadığı için aynen ifa borcu sona eren organizasyon sahibi ve borçlu tazminat ödeme yükümlülüğü altında olmamakla beraber *borçlu eğer sözleşme ile özel olarak üstlenmemiş ise, imkansızlaşan edim yerine eline geçen ikame değeri karşı tarafa vermek zorunda değildir*¹⁹.

Görüleceği üzere organizasyon sahibi ile yer sahibi arasında bir yazılı sözleşmenin var olup olmaması, varsa içerdiği hükümler, sözleşmenin standart sözleşme niteliğinde olup olmaması gibi hususlar ele aldığımız bilgi notunun konusu açısından ayrıca önem arz etmektedir. Nitekim sözleşme hükümleri konuyu ele alış şeklimizi ve hukuki süreçte izlenmesi gereken yolu büyük ölçüde belirleyecektir. Sözleşme serbestisi ilkesi nedeni ile somut olaydaki ihtilafa yaklaşım tarzını belirlemek açısından -varsa- yazılı sözleşmenin hangi hükümleri içerdiği ve hangi hükümler üzerinden sürecin yönlendirilmesi gerektiği hususu tahmin edilebilir nitelikte değildir. Bu nedenle bu hususta en doğru adımların atılması adına bir hukuk bürosu ile iletişime geçmenizi tavsiye ederiz. Aşağıda sözleşme içeriklerinin bilgi notumuzun konusunu oluşturan somut olaylara etkisi genel olarak ele alınacaktır.

Pratikte en çok karşılaşılan hususlardan bir tanesi sözleşmelere yer sahiplerinin “Mücbir sebebin doğması halinde organizasyon sahibine yapmış olduğu ödemelerin geri ödenmeyeceği” veya “Durum ve şartlar ne olursa olsun yer sahibine yapılacak olan kalan bedellerin ödenmeye devam edileceği”ne ilişkin hükümler koymuş olmalarıdır. Nitekim organizasyon şirketleri istisna olmak üzere ekseriyetle organizasyon sahibi taraflar böyle bir organizasyon sözleşmesinin tarafı olmayı çok kereler tecrübe etmemişken nikah salonu, düğün salonu, konser salonu, fuar salonu sahipleri süreklilik arz eder şekilde sözleşme ilişkisine dahildirler. Böyle olunca organizasyon sahibi taraflar çoğunlukla sözleşmeyi

---

19-Eren, a.g.e., s. 1304-1305.

okumamakta veya okumuş olmakla beraber itirazını dile getirememekte, ancak bu tarz bir sorun ile karşı karşıya kalınca sözleşmedeki maddeler ihtilaf konusu hale gelmektedir.

Yukarıda tarafların sahip oldukları haklar izah edilirken ekseriyetle hakkın dayandığı emredici kanun hükümlerine ve yer yer Yargıtay kararlarına işaret edilmiştir. Hukukumuzda göre her ne kadar sözleşme serbestisi ilkesi kapsamında sözleşmeler tarafların iradeleri ile serbestçe düzenlenebilecek ise de kanunun emredici nitelikteki hükümlerine aykırı sözleşme maddeleri geçerlilik kazanamayacaktır.

Kanun koyucu yer temin borcu altına giren taraf karşısında tüketici konumunda bulunan organizasyon sahiplerinin sözleşmeler hukukuna olan uzaklığı ve sözleşmede bir kısım pratik sebeple zayıf kalan tüketici tarafın korunması amacı ile 6502 s.lı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’u (“TKHK”) ele alırken konumuzu da ilgilendirecek şekilde düzenleme getirdiği ilgili kanunun 5.maddesi gereğince; ***tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartları haksız şartlardır ve tüketiciyle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız şartlar kesin olarak hükümsüzdür. Ancak bu halde sözleşmenin haksız şartlar dışındaki hükümleri geçerliliğini koruyacaktır. Bir sözleşme şartı önceden hazırlanmış ve standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir. Sözleşmede yer alan bir hükmün açık ve anlaşılır olmaması veya birden çok anlama gelmesi hâlinde de bu hüküm tüketicinin lehine yorumlanır. Faaliyetlerini, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi veya kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de niteliklerine bakılmaksızın bu hükümler uygulanır.***

Bu itibarla; ilgili sözleşmelerde düzenlenmiş bulunan ve tüketici aleyhine olağandışı sonuçlar doğuracak hükümlerin organizasyon sahibi tüketici ile müzakere edilmeksizin hazırlanmış hükümler olduğundan bahisle ilgili maddelerin geçersizliğine dayanarak ‘daha evvelki tarihli ödemelerin iadesi’ **aksi yöndeki sözleşme hükümlerine rağmen** istenebilecektir. Bu halde yer sahibinin kalan ödemelerin yapılmasını talep hakkı da olmayacaktır. Bu halde yer sahibinin standart sözleşmedeki şartın müzakere edildiğini ve müzakere sonucu sözleşmeye eklendiğini ve taraflarca imza altına alındığını ileri sürmesi beklenir. Oysa ki **bir sözleşme**

şartı önceden hazırlanmış ve standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir. Sözleşmeyi düzenleyen, bir standart şartın münferiden müzakere edildiğini iddia ediyorsa TKHK m. 5/3 gereğince bunu ispatla yükümlüdür.

Son başlık altında her ne kadar tüketicinin korunması hakkındaki düzenlemeler ele alınmış ise de ticari amaçla (ki organizasyonun ticari ve/veya mesleki amaç taşıması halinde tüketicinin varlığından bahsedilemeyecek ve dolayısı ile TKHK'nın salt tüketici lehine ortaya koyduğu düzenlemelerden tacirin faydalanma imkanı kalmayacaktır) organizasyon gerçekleştiren taraflar (özellikle organizasyon şirketleri) açısından da konuyu ele almak faydalı görülmüştür. Öncelikle belirtmek gerekir ki yukarıdaki anlatılar (Mücbir Sebep Kavramı ve Uygulanma Alanları, İfanın Sürekli veya Geçici Şekilde İmkansızlığı Halleri ve Bu Hallere Bağlanan Hukuki Sonuçlar, Ödemelerin İadesinin Gerekip Gerekmeyeceği, Bağlanma Parası Ve Cayma Parası Mefhumlarının Hukuki Niteliği, Sözleşmeden Dönülmesi Halinde Bağlanma Parası ve Cayma Parasının İadesi Gerekip Gerekmeyeceği, Bu İadenin Temelinde Yatan Sebepsiz Zenginleşme Hükümlerinin Konumuz Sınırları İçinde Uygulanma Alanları hususları) kural olarak tüm organizasyon sahipleri için geçerlidir. Nitekim TBK'nın ele aldığımız ilgili hükümlerinde borçlunun tacir olup olmaması açısından bir ayırım yapılmamıştır. Ancak gerek Türk Ticaret Kanunu ("TTK") ve gerekse TKHK birlikte ele alındığında tarafların haiz oldukları sıfatların somut olayı ele alış ve değerlendirme tarzını değiştirebileceği söylenmelidir. Nitekim yukarıda da bahsedildiği üzere her şeyden önce organizasyonu ticari amaçla düzenleyen tarafın sözleşmenin tüketici tarafını oluşturmayacağı, bu nedenle burada organizasyon sahibi tacir için TKHK'nın yukarıda irdelenmiş bulunan "Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar" başlıklı 5. maddesinin uygulanmayacağı açıktır. Ticaret hukukunda kabul gören tacir kavramı "Tacirin ticari faaliyetlerinde basiretli (işin sonunu gören, anlayan) bir iş adamı gibi hareket etmek zorunda olduğunu" kabul eder. Her tacir tüm ticarî faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmek, sağduyu sahibi olmak, ileriye düşünmek ve işlemlerini ona göre organize etmek zorundadır. Buna göre tacir piyasa durumunu, ekonomik çalkantıları, sair ihtimalleri hesaba katmak zorundadır. Tacirin, yapacağı sözleşmelerde ifaların yerine getirilebilip getirilemeyeceğini bunun mümkün görünüp görünmediğini hesaba katıp "basiretli bir iş adamı" gibi davranarak borcun yerine getirilmesini engelleyebilecek hareketleri önceden nazara alması gerekmektedir. Dolayısıyla

ticari amaçla organizasyon işi ile ilgilenen tacirin gerek konumuz olan organizasyon sözleşmelerinde tüketici sıfatına haiz taraf olamaması gerekse de basiretli iş adamı vasfını taşıması kendisinden beklenmesine rağmen sözleşme şartlarını müzakere etmiş olmaksızın önüne sunulan sözleşmeyi imzalayarak kendisi aleyhine büyük kayıplarla karşılaşabileceği bir durumu kendi elleri ile yaratmış olacağının kabul edilemezliği karşısında TKHK m. 5 hükümlerinin tacire uygulanamayacağı açıktır.

Hal böyle iken ticari amaçlı bir organizasyonu gerçekleştirmek üzere yer sahibi ile sözleşme imzalayan bir tacirin, COVID-19 virüs salgının ülkemizde oluşturduğu bu olumsuz şartlarda nasıl hareket etmesi gerekecektir? Tacir ‘basiretli iş adamı’ vasfının verdiği yükümlülükler karşısında; imzaladığı sözleşmeye bağlılıkla organizasyonu gerçekleştirmek zorunda kalmalı mıdır veya gerçekleştiremeyecek ise yaptığı ödemelerin iadesini isteme hakkını kaybetmiş sayılmalı mıdır? Basiretli iş adamı gibi davranması gerektiğinin kabulü bu hukuki sonuçları gerektirmeli midir?

Öncelikle belirtmek gerekir ki bilgi notumuzun son başlığı olan “Sözleşmede Edimlerin İadesini Engellemeye Yönelik Hüküm Bulunması Hali” başlığına dek yapılan açıklamalar tüm organizasyon sahipleri için geçerlidir. Hal böyle iken organizasyon sahibinin tacir olması, içinde bulunduğumuz salgın ortamına rağmen onu sözleşmeye bağlı kalmaya zorlayamayacaktır. Nitekim kanunun aradığı ‘basiret sahibi’ tacirin de mücbir sebebi öngörmesi beklenemez. Bir tacirin öngörülmesi davranması gerektiğini kabul etmek, mücbir sebebi öngörememesi halinde bundan sorumlu tutulması gerektiğini kabule sebebiyet vermemelidir. Nitekim mücbir sebep varoluşsal olarak öngörülemez özelliğe haizdir. Sözleşmenin ifasını engelleyen bir sebep sözleşme kurulması aşamasında öngörülebilir olsaydı zaten o sebep için ‘mücbir sebep’ kavramı kullanılamazdı ve bu halde mücbir sebebe bağlanan hukuki sonuçlar somut olaya uygulanamazdı. Madem ki mücbir sebebin varlık şartlarından biri de sözleşme anında öngörülmesi taraflardan beklenmeyen bir hal olmasıdır, öyleyse tacirin mücbir sebebi öngörme yeterliliğine haiz olmamasından bahisle basiret sahibi olma vasfına aykırı davrandığından da bahsedilemeyecektir. Ve böylece kanaatimizce bu mücbir şartlar altında organizasyon sözleşmesinin tarafı olan tacirin salt bu sebeplerle sözleşme ile bağlı kalması veya bağlı kalmayacak ise ödediklerinin iadesini talep edememesi veya kalan ödemeleri de tamamlaması gerektiğinden bahsetmek hukuki dayanaktan yoksun olacaktır. Dolayısı ile organizasyon sahibi bir tacir de mücbir sebep nedeni ile gayet tabii

sözleşme ile bağlı kalmak zorunda olmayacak, daha evvel yaptığı ödemelerin (ve varsa bağlanma parasının veya cayma parasının da) iadesini karşı taraftan isteyebilecektir.

Burada önemli bir husus sözleşme imzalanması aşamasında tacirin kendisinden beklenen özeni -özellikle sözleşmede kendisi/şirket aleyhine düzenlenmiş bulunan sözleşme hükümleri açısından- gösterip göstermediğidir. Nitekim sözleşmede tacir aleyhine düzenlenmiş hükümlerin mevcudiyeti karşısında tacirin sözleşmeyi imzalamış olması, bu hükümleri kabulle sözleşmeyi imza altına aldığı, sonuçlara ilişkin bilgi sahibi olduğunun ve bu sonuçlara rıza gösterdiğinin, bu hükümlerin tacir hakkında uygulanması gerektiğinin kabulünü gerektirecektir.

Bu başlıkta ele aldığımız ‘organizasyon sözleşmelerinde bulunan edimlere ilişkin hükümler’ hakkında; mücbir sebebin doğmasına sebebiyet veren yakın tarihli bir zorlayıcı olay üzerine somut olaydaki organizasyon sözleşmesinde bulunan hükmü değerlendiren Yargıtay’ın görüşü aşağıda istifadelerinize sunularak konu aydınlatılmaya çalışılacaktır²⁰.

*“Davacı vekili, taraflar arasında **festival organizasyonu** düzenlenmesi işini konu alan ticari nitelikte bir hizmet sözleşmesi imzalandığını, söz konusu festivalin sponsoru olan müvekkilinin **sponsorluk bedelinin yarısını davalıya ödediğini, ancak davalının, sözleşmede belirlenen tarihlerde organizasyonu gerçekleştirmediğini ve net bir tarih belirtmeksizin sonbahara ertelediğini, gönderilen ihtarnameye rağmen müvekkilince ödenen bedelin iade edilmediğini, bunun üzerine, 35.215,63 TL tutarındaki alacağın tahsili amacıyla başlatılan icra takibine karşı, davalının haksız olarak itiraz ettiğini ileri sürerek, itirazın iptali ile icra inkâr tazminatının tahsilini talep ve dava etmiştir.***

Davalı vekili, “Gezi Parkı Olayları” sebebiyle festivalin gerçekleştirilemediğini, sözleşmenin mücbir sebebe dair hükümleri uyarınca, müvekkilinin, kısmen ödenen bedeli iade ile yükümlü olmadığını savunarak, davanın reddini istemiştir.

TBK'nın 136/2. maddesi; "Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme

---

20-Yargıtay 23. HD. T. 6.7.2017, E. 2015/9406, K. 2017/2044

hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır." hükmünü içermektedir.

Taraflar arasındaki sözleşmenin "Mücbir Sebepler/Etkinliğin iptali" başlıklı 4. maddesinde; "Bu anlaşma çerçevesinde "mücbir sebep" taraflardan birinin kontrolü dışında gelişen ve o tarafın bu anlaşma yükümlülüklerini yerine getirmesini imkansız kılacak genel grev, lokavt, savaş, doğal afetler, yangın, terörist hareketler ve benzerleri gibi yasalarda belirtilen ve hukuken mücbir sebep sayılan durumlar nedeni ile Mindbay Festival İstanbul 2013'nin kısmen ya da tamamen yapılmasını engelleyen durumlardır. Bu durumlar karşısında taraflar sorumlu olmayacaklar, sözleşmenin feshi ve/veya uygulanmaması veya gecikmesi nedeni ile sözleşme bedelini ve/veya uğradıkları zararları talep etme hakkına sahip olmayacaklardır." hükmüne yer verilmiştir.

Bu hükme göre, edimin ifası mücbir sebepler sebebiyle imkansız hale gelmiş ise, taraflar sözleşme bedelini ve/veya uğradıkları zararlarının tazminini talep edemeyeceklerdir. Burada belirtilen "sözleşme bedeli" davalı yüklenici şirketin edimi ifa etmesi halinde hak kazanacağı ücret olup, ifa nın imkansız hale gelmiş olması sebebiyle geri vermekle yükümlü olduğu bedelin bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu durumda, davalı yüklenici, edimin ifası imkansız hale geldiğinden, artık sözleşme bedelini talep hakkına sahip bulunmayıp, bilakis TBK'nın 136/2. maddesinin 1. cümlesi hükmü uyarınca, henüz sözleşme ifa edilmeden önce peşin olarak tahsil ettiği bedeli, sebepsiz zenginleşme hükümleri gereğince davacı tarafa iade ile yükümlüdür. "

6. COVID-19 Salgını Nedeni ile Organizasyonun İptalini İsteyen Organizasyon Sahibinin Üzerine Düşen Bir Yükümlülük Var Mıdır?

Her ne kadar sözleşmenin ekseriyetle zayıf tarafını oluşturan ve yukarıda açıklanan haklarına pratikte kavuşması genelde kolay olmayan taraf organizasyon sahibi ise de, sözleşmenin diğer tarafını oluşturan yer sahiplerinin içinde bulunduğumuz salgın ortamının oluşmasında ve bu ortamın sebebiyet verdiği olumsuz şartların mevcudiyetinde kusuru bulunmadığı unutulmamalıdır. Bu nedenle her ne kadar organizasyon sahipleri yukarıda açıklanan şekillerde haklarına kavuşabilecekler ise de; organizasyon sahipleri yer sahiplerinin zarara uğramaması için de gerekli çabayı göstermeli, yer sahibi olan diğer tarafın zarara uğramasına

kendi kusurları ile sebebiyet vermemelidirler. Nitekim bu husus TBK’ da şu şekilde düzenlenmiştir:

TBK m. 136/3: *“Borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.”*

Görüldüğü üzere ilgili maddede ifanın imkansızlaştığının alacaklıya bildirilmemesi halinde borçlunun ‘bu gecikme sebebiyle doğacak zarardan’ sorumlu olacağını düzenlemiştir.

7. SONUÇ

Yukarıda detaylıca açıklandığı üzere ülkemizin içinde bulunduğu COVID-19 salgını nedeni ile oluşan ortam bir mücbir sebep ortamı oluşturmaktadır. Bu ortamda yazımızın konusunu oluşturan sözleşmelerde taraflar açısından edimlerin ifası imkansız hale gelmiştir.

COVID-19 virüsü nedeniyle sonradan ortaya çıkan ifa imkansızlığı nedeniyle tarafların borçları karşılıklı olarak sona erecektir; böylece yer sahibi organizasyon için yer temin borcundan kurtulmakla beraber organizasyon sahibi de sözleşmede üzerinde anlaşılan bedeli yer sahibine verme borcundan kurtulmuş olacaktır. Söz etmekte olduğumuz ifa imkansızlığı tarafların kusurundan kaynaklanmadığı için organizasyonun iptali nedeniyle tarafların birbirlerine karşı tazminat ödeme yükümlülüğü de söz konusu olmayacaktır.

İfanın imkansızlaşması üzerine sözleşme taraflarının karşılıklı olarak borçlarından kurtulacak olmaları nedeniyle; organizasyon sahibince sözleşmenin karşı tarafına daha evvel bir kısım ödeme yapılmışsa (bu ödemeler Bağlanma Parası adı altında yapılmışsa dahi) bu ödemeleri yer sahibi sebepsiz zenginleşme kuralları çerçevesinde iade etmekle yükümlüdür ve yer sahibi tarafın organizasyon sahibinden sözleşmede belirlenen bedelin kalan kısmının ödenmesini talep etme hakkı da olmayacaktır.

Doğuracağı sonuçların birbirinden farkları nedeni ile somut olayın özelliğine göre sözleşme tarafının tacir sıfatı mı yoksa tüketici sıfatı mı taşıdığı hususuna ilişkin yukarıdaki açıklamalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Uygulamada ekseriyetle karşılaşıldığı üzere organizasyon sahibinin tüketici sıfatına haiz taraf olması halinde organizasyon sözleşmesinin tüketici aleyhine olağandışı hükümler içermesi durumunda bu maddelerin organizasyon sahibi

tüketici ile müzakere edilip edilmediği hususu önem taşımaktadır. Gerçek manada bir müzakere süreci olmaksızın sözleşmenin standart sözleşme niteliğinde hazırlanmış olması halinde tüketici tarafın bu hükümler ile bağlı kalması kendisinden beklenemeyecektir.

Bilgi notunda ele alınan meselelerde örneklemeler her ne kadar uygulamada daha sık rastlandığı üzere organizasyon sahipleri ve yer sahipleri üzerinden yapılmış ise de, bu tür sözleşmelerin tarafı olabilecek diğer gerçek ve tüzel kişiler -organizasyon şirketleri, organizasyona haricen dahil olan 3. kişiler vb- açısından da yukarıdaki açıklamalar somut olaya uygun düştüğü ölçüde geçerli olacaktır.

Saygılarımızla

Forensis Hukuk Bürosu

Not: Bültenimizde yer verilen açıklamalar, ilgili mevzuat çerçevesinde konuyu genel hatlarıyla ele alır tarzda hazırlanmıştır. Size özel detaylı bilgi için bir hukuk bürosuyla bağlantıya geçmenizi tavsiye ederiz.